

МИТАР МИТРОВИЋ

АНДРЕАС ПОЛТЕРМАН

Вама су потребни протестантски покрети

Потпуно је свеједно да ли је Александар Вучић прочитао Вебера или не – његова дела не одговарају изјавама које даје. Он се само претвара да разуме протестантску логику и дисциплину. Још горе је што својим одлукама не допушта другим људима да буду ефикасни и предузимљиви

Андреас Полтерман:

Од 2012. до 2016. био је директор регионалне канцеларије Фондације „Хајнрих Бел“ у Београду, а пре тога је више од десет година радио у берлинској централи фондације, закључно с позицијом шефа Одељења за политичко образовање у Немачкој. До ангажмана у фондацији је био члан Националног истраживачког центра за књижевне преводне на Универзитету у Гетингену.

којим бисмо чак и да се бавимо, под условом, наравно, да држимо лепши крај батине. Најзаслужнији за увођење Вебера и протестантизма у овдашњи јавни и приватни дискурс је Александар Вучић, који је, још откад је био вицепремијер Србије, волео да с протестантизмом у везу доводи прегалништво, аскезу и одговорност. Изгледало је да је заменио православну веру из радикалских дана за протестантску неверу, што је у комбинацији с његовим виспирним говорништвом било довољно да се заборави да су његове владе ударале на пензионере и социјалне случајеве, а не на лихваре и тајкуне, да су сву одговорност преусмериле на њега, уместо да формирају предвидив систем друштвене одговорности и да су и саму идеју меритократског прегалништва обесмислили нестручним запошљавањем, плагирањем и куповином диплома.

Протестантизам је кровни назив за мноштво теолошких и друштвено-религијских уверења и пракси које су настале у 16. веку као вид отпора корумпираној католичкој цркви и њеним окошталним, нерационализованим праксама. О историји протестантизма и његовим аспектима који би могли бити интересантни и данас, нарочито нама, говорио је доскорашњи директор београдске канцеларије Фондације „Хајнрих Бел“ Андреас Полтерман на предавању „Протестантизам, или: модернизација света“.

Да ли је председник Вучић добар протестант?

Наравно да није, само се претвара да разуме протестантску логику и дисциплину. Још горе је што својим одлукама не допушта ни другим људима да буду ефикасни и предузимљиви. Присуствовао сам

састанку господина Вучића који је тада био потпредседник владе и једног немачког посланика из редова Хришћанско-демократске уније Ангеле Меркел, када је Вучић рекао да једино он ради од својих колега, и то од седам изјутра, и да покушава да примени шта је научио од Макса Вебера. Притом, Веберова студија о вези капитализма и протестантизма је теорија, типологија која није заснована на строго емпиријским чињеницама. Није уџбеник. Посланик се истопао од такве реторике, јер је у Вучићу видео погодног човека за сарадњу. Коју годину касније видимо да ми је тај историјски састанак био смешан с разлогом и да је потпуно свеједно да ли је Вучић прочитао Вебера или не – његова дела не одговарају изјавама које даје“, каже Полтерман за НИН.

У којим ситуацијама се то највише види?

Примера ради, познате су сумње у валидност диплома и доктората одређених званичника. Да се разумемо, тога има и у Немачкој. Помало је иронично да је тамо за плагирање била оптужена министарка образовања Анет Шаван, а министар одбране Карл-Теодор цу Гутенберг дословце је преписивао реченице из новина. Влада је сигурно притискала универзитет – ипак је Гутенберг био узданица баварског огранка странке Ангеле Меркел – али се ни научна заједница није дала. Створио се простор да се сумње истраже и двоје министара је остало без титуле и посла. Овде испрва није било места за аутономну истрагу у оквиру универзитета. Не, појави се Вучић и каже: „Погледао сам Стефановићеву дисертацију и у реду је.“ Откуд он зна? То је човек који се пита за све, иако номинално ради на јачању правне државе. Срамота је универзитета што се није озбиљно ус-

противио његовој изјави. Даље, Милорад Грчић је в.д. директора ЕПС-а иако нема никаквог искуства у тој врсти посла. И није једини. Поново, Немачка је такође партијска држава где се оданост странци наплаћује радним местом или привилегијама. Нема друштва које је имуно на ту болест. Али, док је у Србији кршење меритократије свеприсутно, у Немачкој се сече у корену, чим се појави, или се у најгорем случају због оданости странци награде они који су квалификовани стручњаци.

Зашто ЕУ онда толерише такво гажење институција и либералних вредности које јој се приписују?

Процењено је да је Вучић за трезутне потребе бољи од ма које алтернативе у Србији. Притом, изабрали су га грађани, иако постоје сумње у кршење изборног процеса. У политиколошкој терминологији се појавио нови појам - стабиллократа. То је неко чија се аутократија толерише зарад очувања стабилности у региону, премда је и Берлину и Бриселу јасно да су обећања која им српска влада даје често без основа, па чак и да неретко остану неиспуњена.

Стални подтекст приче о протестантизму је Вучићева номинална тежња да се српски менталитет приближи немачком и да се последишно два друштва поистовете. Да ли су протестантизам и немство идентични?

Ако говоримо у кључу верског наслеђа, у Немачкој постоји тржишно оријентисани индивидуализам који потенцира личну одговорност и који проистиче из протестантизма, али и социјално одговорна држава која је наслеђе католицизма, једнако важног за немачку историју.

Тржиште је у Србији ипак релативно нови појам, док немачка економија већ вековима опстаје на породичним предузећима.

Тачно, протестантизам је делом отуда и настао. Данас је реч о приватним предузећима која су генерацијама у породичном власништву и чије је акције немогуће купити на берзи. Последишно ни земљу. Притом, немачка пореска политика је у великој мери усмерена ка помагању такве економије. Последишно су и њихови власници, милионери, можда и ми-

лијардери, посвећени плаћању пореза, помагању такве економије и друштва око себе. То је протестантска етика - уложити капитал у даљи развој, већу продуктивност, па и околни свет. Не постати докони рентијер. Калвинисти међу протестантима верују да је пословни, световни успех истински знак Божје наклоности. Трамп је екстремни пример тог уверења.

Верујете ли да су културолошки концепти међусобно замењиви, независно од материјалне подлоге? Да српско друштво може прихватити протестантске светоназоре?

У пуној мери не. Данашње светско тржиште контролише међународни крупни капитал и изградња структуре глобално конкурентног малог и средњег предузетништва у Србији је веома тешко изводљива. Али је важно представити све могуће алтернативе, па и ону за коју се залажемо - одговорна тржишна економија с учешћем државе. Преписати немачки економски модел није могуће било где у Европи, па ни у Србији, али је овде могуће и потребно променити однос према држави. Иначе, приметио сам да су сви народи који су били под отоманском влашћу према њој изградиле врло специфичан однос. Турска држава никад није била њихова држава, нису је они бирали и градили, и навикли су да као вид специфичног отпора од ње извуку искључиво корист, неретко

У политиколошкој терминологији се појавио нови појам - стабиллократа. То је неко чија се аутократија толерише зарад очувања стабилности у региону, премда је и Берлину и Бриселу јасно да су обећања која им српска влада даје често без основа

на основу личних познанстава и интереса. С друге стране, протестантска логика у националној држави види врхунац заједничког рада појединачно одговорних људи. Немци воле државу, па онда од ње захтевају да буде бирократски ефикасна и транспарентна. Држава је неко ко омогућује и кога је неопходно заштитити и у њега улагати. Има то и своје опасне стране, као што је склоност ка колективистичким идеологијама попут нацизма у 20. веку. Данас је немачка економија без сумње најснажнија у Европи и покушава да нађе сараднике у другим деловима који би преписали рецепте који су Немачку довели на врх. Од тога користи може да има само Немачка, то је игра коју данас играмо. Италија и Француска, рецимо, могу да имају успешне економије, али по сопственим правилима.

Треба ли борбу против корупције да воде власт или грађани?

Не може без власти, зато се и уздамо у проширење ЕУ, колико год утицај преговора с ЕУ био у суштини мали. Листа нерешених проблема у Србији је предуга да бисмо могли да верујемо да Вучићева сарадња с ЕУ није представа, како за Брисел, тако и за унутрашњу употребу. Проблематично је непризнавање Косова, траљаве правосудне реформе, свеприсутна корупција, недостатак транспарентности, мањак медијских слобода... С друге стране, можда су вам најнеопходнији, да их тако назовемо, „протестантски покрети“, какви су овде били актуелни поводом пројекта Београд на води и резултата избора и који су искрено трајали дуже но што сам очекивао. Радује ме и настанак покрета Седам захтева који наставља борбу с нагласком на политичким, социјалним и економским захтевима. Морам признати да сам био разочаран када сам видео да у извештају Европске комисије о напретку Србије нема ни речи о масовним демонстрацијама. Истина је да се извештај односио на 2015, а не на прошлу годину, али се могло наћи места и за протесте, да се хтело. Нажалост, то је још један доказ да се ЕУ неће мешати у друштвене проблеме у Србији и да јој је довољно да власт гарантује стабилност, што власт, наравно, користи да кокетира и са Русијом и да истовремено јача науштрб грађана.

СТЕФАН СЛАВКОВИЋ